

7.4 Werkgroepen

De leden van het projectteam nemen plaats in verschillende werkgroepen, van waaruit de inhoudelijke werkzaamheden voor het project worden uitgevoerd. De onderstaande overzichten beschrijven deze werkgroepen, de deelnemers en een kort overzicht van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In hoofdstuk 8 worden specifieke activiteiten toegewezen aan de werkgroepen.

Werkgroep 1	NTA-proces
7 [redacted] (Den Haag)	Teamleider (voorzitter)
NN	Arabist / Midden-Oostendeskundige
[redacted]	Monitorspecialist
7 [redacted]	Monitorspecialist
[redacted]	Monitorspecialist
NN	Recherchekundige
NN	Recherchekundige
Taken, Verantwoordelijkheden, Bevoegdheden	De werkgroep is verantwoordelijk voor het ontwikkelen, testen en implementeren van het gehele NTA-werkproces. Dit beslaat in elk geval: - <u>Identificatie content</u> [redacted] 5,6 - <u>Duiding content</u> incl. duiding op verzoek van politieafdelingen incl. opstellen kennisproducten m.b.t. 'trends' incl. werving van kennisbronnen, middelen en contacten om jihadistische content snel te kunnen duiden - <u>Selectie content</u> incl. gebruik toetskaders & afstemming met OM - <u>Melding content</u> incl. afstemming met internetbedrijven incl. afstemming en met politie, veiligheidsdiensten en Europol i.v.m. onderzoeks- en inlichtingenbelangen - <u>Deling content</u> incl. afstemming met OSINT LE i.v.m. identificatie van producenten en verspreiders incl. mogelijkheid tot verstrekken (prioriterings)advies - <u>Veiligstellen content</u> [redacted] 5,6 - <u>Verantwoording NTA-proces</u> incl. statistische overzichten - <u>Escalatie</u> Wie te bellen bij internetbedrijven als geen gehoor wordt gegeven aan NTA? Wanneer doorstappen naar NTD?

Werkgroep 2**Juridische zaken**

Internetmonitorspecialist

7 [REDACTED] (LE)

NN

NN

NN

[REDACTED]
Jurist / adviseur LE

Privacy Officer LE

Recherchekundige

OM (als adviseur / gezag) PM

Taken,
Verantwoordelijkheden,
Bevoegdheden

De werkgroep is verantwoordelijk voor:

- een juridisch toetskader waarmee het NL IRU basisteam de *legitimiteit* van een NTA-melding kan beoordelen. Dit toetskader is gebaseerd op het strafrecht.
- een overzicht van gebruikersvoorwaarden van de relevante sociale media waarmee het NL IRU basisteam de *effectiviteit*, of het *nut* van een NTA-melding kan beoordelen;
- het opstellen van handvatten voor de NTD-procedure. Deze omvatten een globaal werkproces, kennis of voorbeelden van succesvolle NTD-zaken en een update van ontwikkelingen op het gebied van wetgeving.
- Een overzicht van (Wpg) regels m.b.t. verwerking van, en bewaartermijnen voor (mogelijk) strafbare content die in het NTA-werkproces dienen te worden geïntegreerd
- Een overzicht van (Wpg) regels m.b.t. het delen van (mogelijk) strafbare content waarop NTA is toegepast, met CTER- en OSINT- afdelingen en inlichtingendiensten.

Werkgroep 3**Automatisering**

7

[REDACTED]
[REDACTED]

Internetmonitorspecialist (voorzitter)

Systeemanalist

Recherchekundige

Taken,
Verantwoordelijkheden,
Bevoegdheden

De werkgroep is verantwoordelijk voor

- Inrichten van soft- en hardware waarmee de NL IRU haar taken kan uitvoeren
- Automatisering werkprocessen ontwikkeling workflowmanagementsysteem waarin zoveel mogelijk processtappen zijn geïntegreerd, incl. Bewaartermijnen
- Borging werkprocessen schrijven van protocollen incl. contactpersonen, telefoonnummers, emailadressen, ect.

7.5 Overlegstructuren

NL IRU-stuurgroep

Persoon (organisatie)	Deelnemers NL IRU-stuurgroep
Frequentie	Minimaal bij de start en voor elke faseovergang, voorts naar behoefte In de uitvoerings- en implementatiefase door de NL IRU-stuurgroep nader te bepalen.

Projectteam

Persoon	- Projectleider (voorzitter) - Werkgroepvoorzitters - Administratieve ondersteuning
Doel	In het projectteamoverleg zijn alle werkgroepvoorzitters vertegenwoordigd. In het overleg wordt voortgang en planning van het project besproken en wordt besloten over (knel)punten die geen gevolgen hebben voor de planning, budget en kwaliteit.
Frequentie	Wekelijks

Werkgroepen

Persoon (organisatie)	- Deelnemers werkgroepen
Frequentie	Wordt afgesproken in het projectoverleg en is afhankelijk van de fase waarin het project zich bevindt.

8 Planning

In dit hoofdstuk wordt het project eerst in fasen ingedeeld. Daarna volgt een planning in de tijd.

8.1 Fasering

8.1.1 1^e Initiatiefase (1 januari 2016 - 29 februari 2016)

Het doel van de initiatie is het scheppen van de randvoorwaarden om het project te kunnen uitvoeren. In deze fase wordt een plan geschreven, de projectorganisatie ingericht en worden de financiële middelen beschikbaar gesteld. Deze fase wordt afgesloten met een beslissing van de NL IRU-stuurgroep om fase 2 van het project uit te voeren.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Ontwikkelen project plan	PL	ALI / DLIO
Opzetten overige projectdocumentatie	PL	ALI / DLIO
Inrichten projectorganisatie	PL	ALI / DLIO
Verkrijgen draagvlak bij partners	PL	ALI / DLIO
Inrichten NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO

8.1.2 Definitiefase (1 januari 2016 - 29 februari 2016)

Doel

Doel van de definitiefase is het inventariseren, afstemmen en vaststellen van de eisen en wensen waaraan de projectresultaten moeten voldoen. Tevens vindt bijstelling van de business case plaats. Deze fase wordt afgesloten met een beslissing van de Landelijke NL IRU-stuurgroep om de volgende fase uit te voeren.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Verder uitwerken projectrisico's	PL	ALI / DLIO
Schrijven faseplan volgende fase	PL	ALI / DLIO
Opstellen Business Case	PL	ALI / DLIO
Vorbereiden besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO

8.1.3 Inrichtingsfase (1 januari 2016 – 29 februari 2016)

Het doel van de inrichtingsfase is het inrichten van een projectteam en een ruimte voor de NL IRU

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Inrichten werkplekken	ALI	DLIO
Werven medewerkers	ALI	DLIO

8.1.4 Pilotfase (1 maart 2016 - 31 augustus 2016)

Doel van pilotfase is het opzetten van het NTA-werkproces. Aan de hand van casuïstiek worden protocollen ontwikkeld. De systematiek wordt gaandeweg geautomatiseerd.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Casuïstiek behandelen	PL	ALI / DLIO
Ontwikkeling NTA-werkproces	PL	ALI / DLIO
- 'Handmatige' opstart, geleidelijke automatisering		
- Borging / Protocollen schrijven		
Samenwerkingsverbanden met interne en externe partners tot stand brengen	PL	ALI / DLIO
Schrijven faseplan volgende fase	PL	ALI / DLIO
Vorbereiden besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Opstellen fase-evaluatie t.b.v. D.O.	PL	ALI / DLIO

8.1.5 1^e operationele fase (1 september 2016 - 31 december 2016)

Doel van de 1^e operationele fase is het 'proefdraaien' met de ontwikkelde systematiek. Het aantal 'referrals' wordt gaandeweg opgehoogd en het geautomatiseerde workflowmanagementsysteem wordt in de praktijk verder afgestemd op de NTA-taak.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Ontwikkelde systematiek hanteren	PL	ALI / DLIO
Doorontwikkeling NTA-werkproces	PL	ALI / DLIO
- Geautomatiseerd proces uitbouwen		
- Doorontwikkeling van protocollen		
Schrijven faseplan volgende fase	PL	ALI / DLIO
Vorbereiden besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Opstellen fase-evaluatie t.b.v. D.O.	PL	ALI / DLIO

8.1.6 2^e operationele fase (1 januari 2017 – 30 juni 2017)

Doel van de 2^e operationele fase is het 'borgen' van de ontwikkelde systematiek. De ontwikkeling van de protocollen en het automatiseringsproces worden afgerond. De unit gaat op volle sterkte draaien en kan aan het einde van deze fase autonoom, buiten de projectcontext, functioneren.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Ontwikkelde systematiek vastleggen in werkprocessen / protocollen	PL	ALI / DLIO
Afronden automatiseringsproces	PL	ALI / DLIO
Afronden ontwikkeling protocollen	PL	ALI / DLIO
Schrijven faseplan volgende fase	PL	ALI / DLIO
Voorbereiden besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Besluitvorming NL IRU-stuurgroep	PL	ALI / DLIO
Opstellen fase-evaluatie t.b.v. D.O.	PL	ALI / DLIO

8.1.7 Afsluiting project

In deze fase wordt het project afgesloten. De geplande doorlooptijd van het project is 18 maanden (1 januari 2016 – 30 juni 2017). De NL IRU moet volledig operationeel zijn op 30 juni 2017. Dat is tevens de einddatum van het project. Daarna zullen de kernleden van het team de unit zelfstandig operationeel kunnen houden.

<u>Activiteiten</u>	<u>Uitvoering</u>	<u>Verantwoordelijk</u>
Inventariseren 'lessons learned', opstellen lessons learned rapportage en communicatie ervan naar de stakeholders.	PL	ALI / DLIO
Afsluitende bijeenkomst met NL IRU-stuurgroep, verkrijgen decharge.	PL	ALI / DLIO
Afsluitende bijeenkomst met projectteam.	PL	ALI / DLIO
Archiveren projectdocumentatie.	PL	ALI / DLIO
Opstellen eindrapportage.	PL	ALI / DLIO

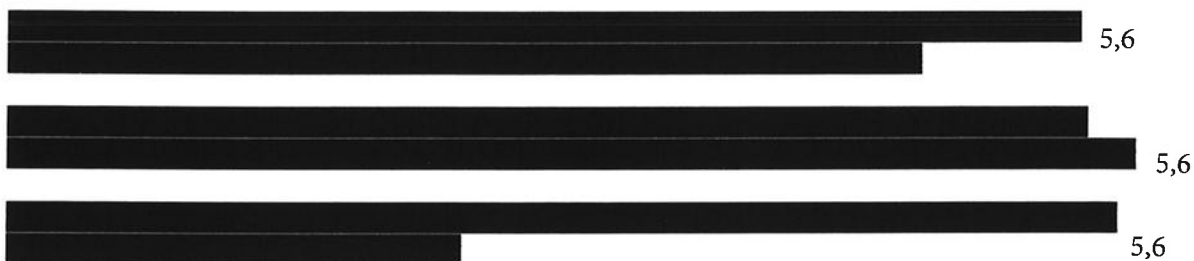
Toelichting op kosten

Op deze begroting geldt een tolerantie van 10%, hetgeen wil zeggen dat de projectmanager pas escaleert naar de NL IRU-stuurgroep als de werkelijke besteding minder dan 90% of meer dan 110% wordt of dreigt te worden.

Functie en schalen

Voor de berekening van de salariskosten is uitgegaan van een maandsalaris vermeerderd met de secundaire arbeidsvoorwaarden (13e maand, verloftoeslag e.d.) 13,8

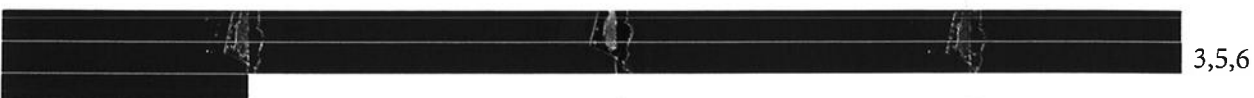
Cursussen

Tools (stelpost)

Literatuur (stelpost)

Abonnementen (stelpost)

9.2 Financiële dekking

De in de vorige paragraaf begrote kosten van het project worden als volgt gefinancierd:

Van: [redacted]@politie.nl] 7

Verzonden: donderdag 31 maart 2016 16:45

Aan: [redacted] Landelijk Parket Rotterdam); [redacted] (Landelijk Parket Rotterdam); [redacted] (Landelijk Parket) 7

Onderwerp: NTA

Hallo [redacted] 7

7 Na telefonisch overleg met [redacted] neem ik jullie alle drie mee in deze mail. Zoals bekend hebben we afgelopen dinsdag in het DO opnieuw de ontwikkeling van *Notice and Take Action* (NTA) als politietaak besproken. Namens het OM was 7 [redacted] aanwezig.

Wellicht overbodig, maar in het kort nog even de aanloop en achtergrond...

NTA is als politietaak geformuleerd in maatregel 29 van het *Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme* (29 augustus 2014). De NTA-taak zal worden uitgevoerd door de *Nederlandse Internet Referral Unit* (NL IRU), die voor dit doel momenteel door de LE wordt opgericht in Driebergen.

[redacted] 3
[redacted]. Op vrijdag 12 februari 2016 is dit probleem geagendeerd op het BWO. Daarin is op hoofdlijnen bepaald hoe de politie invulling moet geven aan de NTA-taak. Afgelopen dinsdag is tijdens het DO a.d.h.v. een concept-projectplan van de politie verder besproken hoe we het gaan aanpakken.

Belangrijkste uitkomsten van het BWO en het DO zijn dat [redacted] 3
[redacted]

[redacted] 3
[redacted]

Om de NTA-taak op basis van deze uitgangspunten verder te ontwikkelen wil ik graag met jullie afspreken. Een aantal zaken wil ik dan graag bespreken

[redacted] 3
[redacted]

Hopelijk kunnen we elkaar z.s.m. treffen om alles op de rails te krijgen. Opties:

- Ma.04-04 na 12.00 uur
- Di. 05-04 na 12.00 uur
- Wo. 06-04 voor 12.00 uur
- Do. 07-04 hele dag
- Ma. 11-04 na 13.00 uur

Ter voorbereiding in de bijlage de laatste versie van het concept-plan.

Vriendelijke groet,

[redacted] 7

Van: [redacted]@om.nl] 7

Verzonden: vrijdag 1 april 2016 13:28

Aan: [redacted]@politie.nl>

CC: [redacted]@om.nl>; [redacted]

[redacted]@om.nl>

7

Onderwerp: RE: NTA

Hoi [redacted] 7

Dankjewel voor je email.

Ik heb even in onze agenda's gekeken en donderdag 7 april van 13u tot 14u is een moment waarop zowel [redacted] 7

7 [redacted] kunnen. Ik kan helaas zelf niet.

Zou jij naar Rotterdam kunnen komen?

Groet, [redacted] 7

Behandeld door [redacted] 7
Functie Operationeel Specialist A
Postadres

Bezoekadres Hoofdstraat Driebergen

Telefoon [redacted]
E-mail [redacted]@politie.nl 7

Aan: [redacted] 7

Ons kenmerk
Uw kenmerk
In afschrift aan
Datum 01-04-2016
Bijlage(n)
Pagina 1

Onderwerp Rapport onderbrengen workflow-tool NL-IRU

Opdracht

7 Op verzoek van [redacted] breng ik in kaart of en hoe het proces rondom NL-IRU te automatiseren.

Achtergrond

Deze opdracht ligt binnen het kader van de aanpak van Jihadisme op sociale media. Uitgangspunt is dat sociale media bijdragen bij aan de snelle verspreiding van het Jihadistische gedachtegoed dat ook door haatpredikers wordt verkondigd.

De kern van deze maatregel is de opdracht aan de Nationale Politie tot de oprichting van een specialistische afdeling ter bestrijding van Jihadisme op sociale media. Centraal staat de oprichting van een Nederlandse Internet Referral Unit (NL IRU) onder de vlag van de Landelijke Eenheid met als lokatie Driebergen, ter identificatie en bestrijding van Jihadistische content op sociale media.

De NL IRU rapporteert geschikte Jihadistische content aan de faciliterende internetbedrijven. Hen wordt vrijblijvend verzocht om de content zelf te toetsen aan de eigen gebruikersvoorwaarden, met het oog op verwijdering van de content of blokkering van de accounts (Notice and Take Action (NTA)) in samenwerking met afdelingen OSINT Nationaal en indien nodig internationaal. De ontwikkeling van de in deze rapportage bedoelde software moet dit werkproces gaan begeleiden.

Referentiekader

[redacted]
[redacted]
[redacted] 3,6
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted] 3
[redacted]
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted] 3
[redacted]
[redacted]

Eerste scan

De Metropolitan Police Londen heeft een proces ingericht hoe Internet Referrals op te sporen, te beoordelen en een verzoek te doen tot verwijdering bij de hosting providers. Collega [redacted] is 7 hoofd van deze afdeling en geeft een uitgebreide introductie van de afdeling en het werkproces.

[redacted] geeft aan [redacted] waarmee onderzoek gedaan 6 wordt naar internetdata die aan eisen voldoet om tot een referral-request te komen. Naast eigen onderzoek en interne meldingen heeft de overheid ook voor de burger een meldpunt opgericht waar burgers potentieel strafbaar materiaal kunnen melden bij de overheid. Middels e-mail komen deze meldingen bij de afdeling binnen.

[redacted]
[redacted] 3,6
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted] 3,6
[redacted]
[redacted]

[redacted] 3,6
[redacted]
[redacted]

Eisen

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted] 3,6
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted] 3,5,6,7
[redacted]
[redacted] nl
[redacted]

- [redacted]
  - [redacted]
  - [redacted] 3
  - [redacted]
  - [redacted]
  - [redacted]
  - [redacted]
- [redacted] 3
- [redacted]

Inventarisatie

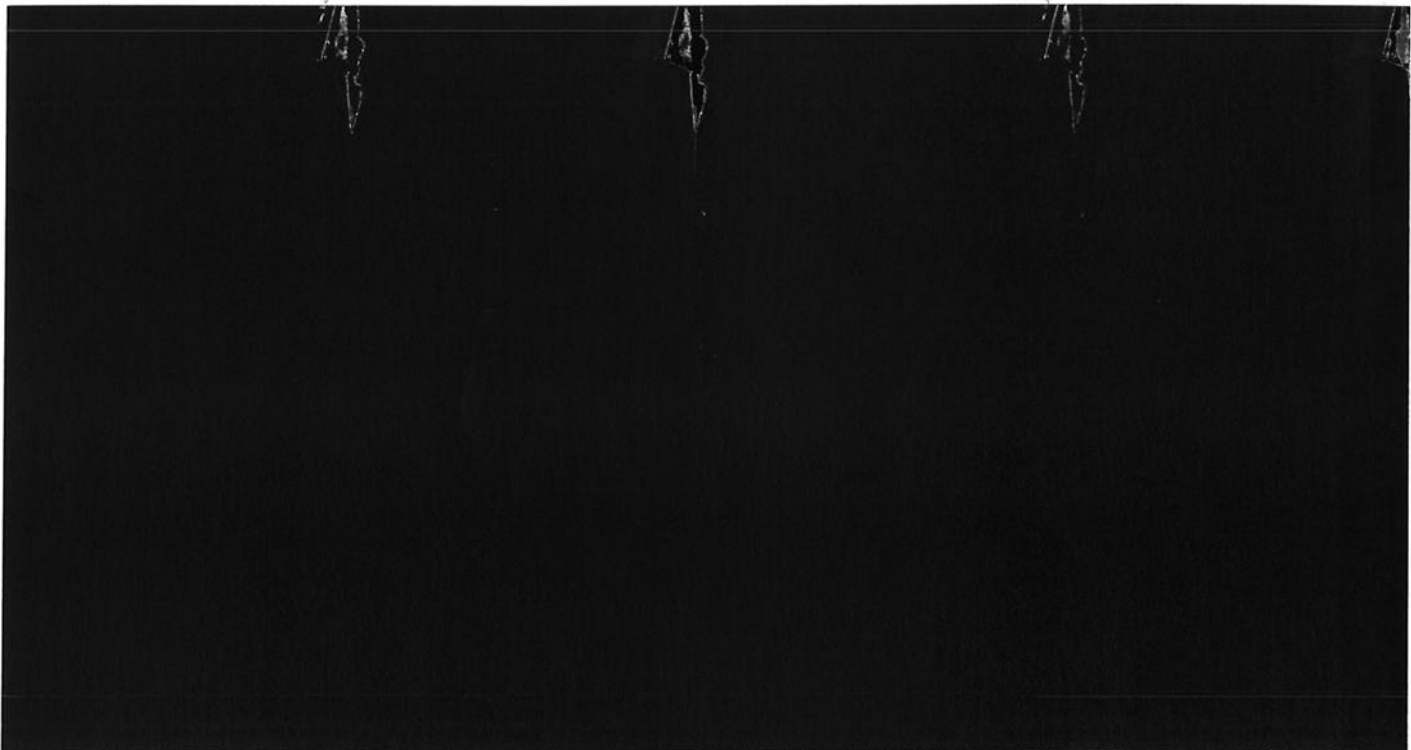
In de periode januari tot en met begin april 2016 heb ik een inventarisatieronde gedaan waar de tooling fysiek technisch onder te brengen zodat aan de applicatie-eisen kan worden voldaan. 3
Ik heb daartoe met verschillende belanghebbenden en partijen gesproken.

Contactpersonen

De onderstaande contactpersonen heb ik benaderd binnen deze inventarisatieronde

- [redacted] 7
- [redacted] 7,8
- [redacted]
- [redacted] 7
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

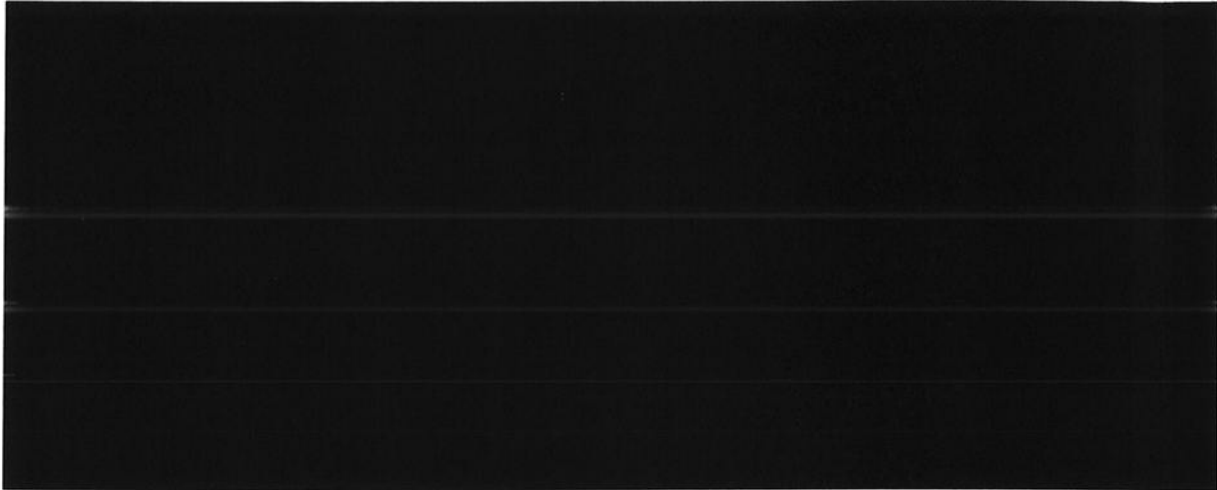
Deze inventarisatie heeft geresulteerd in onderstaande tabel met opties en mogelijkheden gezien de gestelde eisen: 3,5,6

1. Onderbrengen bij [redacted]

« waakzaam en dienstbaar »

3,6

2. Onderbrengen

3,5,6,7

3. Onderbrengen bij

«waakzaam en dienstbaar»

3,6,7

4. Onderbrengen bij

3,5,6

5. Onderbrengen bij

3,6

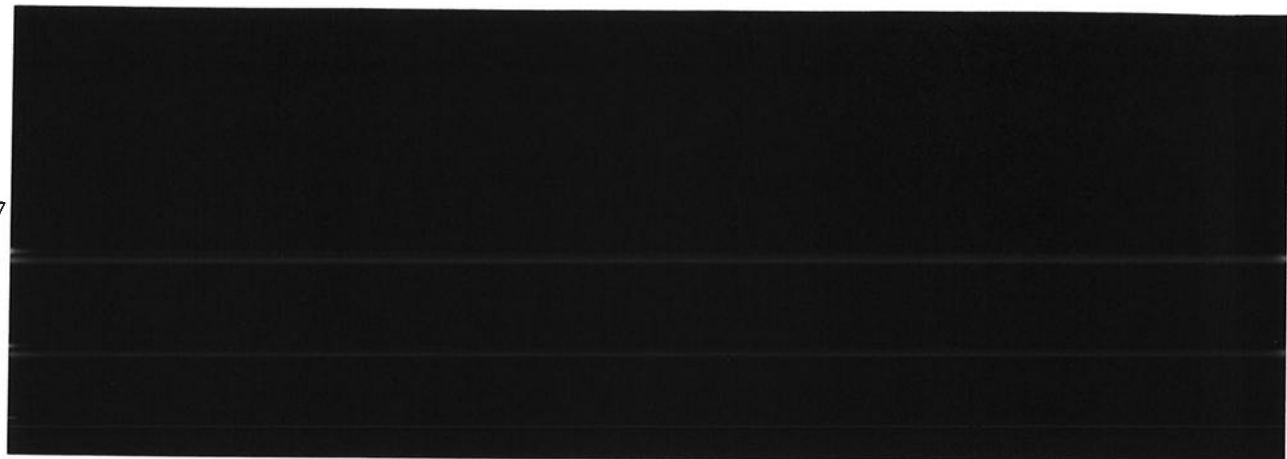

6.

3,6

3,6,7

Conclusie en advies

3

Van: [redacted] 7

Verzonden: maandag 4 april 2016 10:34

Aan: [redacted] @om.nl>

CC: [redacted] @om.nl>; [redacted]

7

[redacted] @om.nl>

Onderwerp: RE: NTA

Prima!

Van: [redacted] 7

Verzonden: dinsdag 5 april 2016 14:54

Aan: [redacted]@om.nl>; [redacted]@om.nl>;
[redacted]@om.nl> 7

Onderwerp: NTA-stukken

Hoi [redacted] 7

Bijgevoegd het concept-toetskader voor NTA en conceptteksten voor melding bij internetserviceproviders.

Groet,

[redacted] 7

Richtlijnen voor NTA

Auteur: NL IRU

Status: Concept

Versie 0.1

04-04-2016

Rubricering: Politie Intern

Toelichting voor gebruik van rubricering.

Deze code is verplicht voor ICT documenten.

Deze informatie is naar eigen inzicht te **verwijderen**. (klik in de tabel/plaatje en delete)

Rubricering	Hieronder valt informatie	Toelichting
Politie Intern (GROEN)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot nadeel aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie	Onder nadeel wordt verstaan de schending van privacy van personen, doordat naam, adres en/of andere gevoelige gegevens openbaar worden, danwel het bekend worden van gegevens, waardoor de uitvoering van de politietaak kan worden aangetast en waarvan de gevolgen lastig zijn te herstellen
Politie Zeer Vertrouwelijk (GEEL)	- die betrekking heeft op de politie en door de politie uitgevoerde werkzaamheden - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie. - waarvan inzage door niet-gerechtigden, kan leiden tot schadelijke gevolgen voor onderzoek naar de zware en georganiseerde criminaliteit	Onder schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de dienstverlening en/of taken van de politie, de ketenpartners en/of in het partnerdomein van de politie zodanig in gevaar komen, dat de gevolgen daarvan nauwelijks herstelbaar zullen zijn
Politie Geheim (ROOD)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden en - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot ernstige schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie. - waarvan inzage door niet-gerechtigden kan leiden tot het toebrengen van ernstige schade aan de opsporing van, en de opsporingsmethodieken inzake ernstige inbreuken op de rechtsorde, of ernstige schade kan toebrengen aan het belang van de Staat of zijn bondgenoten	Onder ernstige schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de taken van de politie zodanig in gevaar komen, dat deze onherstelbaar zullen zijn
Politie Zeer Geheim (PAARS)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden en - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot zeer ernstige schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie - waarvan inzage door niet-gerechtigden zeer ernstige schadelijke gevolgen heeft voor het onderzoek naar georganiseerde zware criminaliteit, of zeer ernstige schade kan toebrengen aan het belang van de Staat of zijn bondgenoten.	Onder zeer ernstige schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de taken van de politie zodanig in gevaar komen, dat deze onherstelbaar zullen zijn en mensenlevens in het geding zijn (infiltranten, informanten en beschermde getuigen).

Documentinformatie

Versiegeschiedenis

Versie	Versie datum	Samenvatting van de aanpassing	Gemarkeerde wijzigingen
0.1	04-04-2016		

Distributie

Versie	Verzend datum	Naam	Afdeling / Functie
0.1	05-04-2016	██████████	7 OM / ovj
0.1	05-04-2016	██████████	7 OM / ovj
0.1	05-04-2016	██████████	7 OM / beleidsmedewerker

Review commentaar

Versie	Wanneer	Wie	Functie

©2016 Politie, all rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op geautomatiseerde wijze opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Politie.

Inhoudsopgave

Documentinformatie	3
Voorwoord	5
1. Uitingsdelicten	6
Uitingsdelicten en vrijheid van meningsuiting	6
Context-specifiek	6
Uitingen op internet	7
Mondeling, bij geschrift of afbeelding	7
In het openbaar	7
2. Opruiing	8
Opruiing en vrijheid van meningsuiting	8
Omstandigheden van het geval	9
Samenhang tussen uitingen	9
Overtuiging & verlangen opwekken	9
Verheerlijking & steunbetuiging	9
Opruiing en verspreiding	10
Beoordelingskader voor opruiende en wervende content in 'Context-zaak'	10
a) de inhoud van de uiting	10
b) de context waarin de uiting heeft plaatsgevonden	10
c) de plaats of gelegenheid waar de uiting wordt gedaan	11
d) de doelgroep waarop de uiting kennelijk was gericht	11
e) de kennelijke bedoeling van de uiting	11
Mogelijke categorieën van opruiende content in context van jihadgang	11
3. Belediging van bepaalde groepen	12
Groepsbelediging en vrijheid van meningsuiting	12
Samenhang tussen uitingen	12
Belediging van een groep; niet van kenmerk of eigenschap van die groep	12
4. Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld tegen groepen	13
Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld en vrijheid van meningsuiting	13
Samenhang tussen uitingen	13
5. Werven voor de gewapende strijd	14
Bespelen, beïnvloeden, ideologisch rijp maken	14
Geen concreet verzoek, maar eenduidig complex van gedragingen	14
Geen eenmalige handeling, maar proces	14
Werven van reeds 'geworven' personen	15
Werving voor rechtstreekse inzet voor de gewapende strijd	15

Voorwoord

Dit document geeft richtlijnen voor de beoordeling van online content in het kader van *Notice and Take Action* (NTA).

NTA houdt in dat internetbedrijven door de politie worden geattendeerd op bepaalde content en verzocht deze te toetsen aan de eigen gebruikersvoorwaarden, met het oog op verwijdering van de content. Verwijdering is in de NTA-procedure niet afdwingbaar. Internetbedrijven maken een eigenstandige afweging.

De NTA-taak wordt uitgevoerd door internetmonitorspecialisten van de *Nederlandse Internet Referral Unit* (NL IRU) die voor dit doel door de LE is opgericht op 1 maart 2016. De NL IRU identificeert (mogelijk) strafbare content op het openbare internet en beoordeelt deze op geschiktheid voor NTA.

Uitgangspunt is dat NTA door de politie alleen legitiem kan worden toegepast op online content, als de politie van mening is dat plaatsing van deze content een strafbaar feit heeft opgeleverd. NTA wordt hier opgevat als vorm van strafrechtshandhaving, onder gezag van het OM. Het gaat daarbij niet om *opsporing* of *vervolg*ing, maar om *voorkoming* en/of *beëindiging* van strafbare feiten. Content wordt daarom steeds beoordeeld in het licht van uitings- of verspreidingsdelicten (zoals opruiing, haat zaaien, of groepsbelediging).

Dit document geeft een overzicht van de belangrijkste delicten die in dit kader een rol kunnen spelen. Eerst wordt een korte, algemene toelichting gegeven op uitingsdelicten. Deze is voor alle delicten relevant. Daaronder worden de belangrijkste delicten per stuk nader toegelicht aan de hand van passages uit de wetsgeschiedenis en/of jurisprudentie. Hiermee schetst dit document de kaders waarbinnen de politie de legitimiteit van een NTA-melding kan beoordelen.

Als de politie van mening is dat bepaalde content een strafbaar feit oplevert, wordt deze content vervolgens nog beoordeeld in het licht van de gebruikersvoorwaarden van het faciliterende internetbedrijf. Een NTA-melding heeft immers weinig zin als geen gebruikersvoorwaarden worden geschonden. De gebruikersvoorwaarden zijn online raadpleegbaar, op de site van het betreffende forum.

1. Uitingsdelicten

Uitingsdelicten kunnen worden omschreven als delicten die uitingen vanwege hun inhoud strafbaar stellen. Bij vervolging wordt steeds een inbreuk gemaakt op de vrijheid van meningsuiting.¹

Uitingsdelicten en vrijheid van meningsuiting

Het vervolgen van uitingen op grond van hun inhoud kan botsen met het recht op vrijheid van meningsuiting, zoals onder meer neergelegd in artikel 10 van het *Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens* (EVRM). Het 1^e deel van dit artikel luidt:

Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Volgens het laatste deel van dit artikel is een beperking van dit grondrecht alleen toegestaan indien deze:

- (a.) bij wet is voorzien,
- (b.) een geoorloofd doel dient (zoals de nationale veiligheid, of het voorkomen van wanordelijkheden, of strafbare feiten) en
- (c.) noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Uitingsdelicten zijn vanzelfsprekend bij wet voorzien. Ze staan immers in het wetboek van strafrecht. Of een beperking ook noodzakelijk is in een democratische samenleving, in het belang van één van genoemde doelen hangt volgens vaste rechtspraak af van de vraag of de beperking proportioneel is ten opzichte van het te bereiken doel. Daarbij geldt dat uitlatingen die kwetsen, choqueren of verontrusten ('*shock, offend or disturb*') niet zonder meer onder het bereik van de strafwet vallen.² Voor de beperking moet een dwingende maatschappelijke noodzaak ('*pressing social need*') bestaan.³ De toepassing van dit abstracte beoordelingskader wordt hieronder voor zover mogelijk per artikel nader toegelicht.

Context-specifiek

In december 2015 speelde de 'Context-zaak' voor de rechtbank te Den Haag. In deze zaak stonden tien verdachten terecht voor o.m. ronselen en opruiing (grotendeels via internet). In deze zaak benadrukte de rechter dat de vraag in hoeverre de overheid gerechtigd is een inbreuk te maken op de vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM) niet in algemene zin valt te beantwoorden. Naast de letterlijke betekenis van de uiting of boodschap, zullen de omstandigheden van het geval steeds uitsluitend moeten geven.⁴ De rechter gaf aan dat uitspraken van het EHRM op dit gebied sterk 'casuïstisch' van aard waren. De rechter benadrukte dat artikel 10 EVRM 'een grote ruimte biedt tot het vrijelijk uitdragen van meningen, ook als die meningen choqueren, kwetsen of verontrusten. Dat vereisen het pluralisme, de tolerantie en ruimdenkendheid, die een democratische samenleving kenmerken. De grens ligt evenwel bij uitingen die aanzetten tot haat, geweld of discriminatie. Bij de beoordeling of die grens is overschreden spelen vele factoren spelen een rol. Het is de wisselwerking tussen de diverse factoren, veeleer dan één enkele factor, die "context-specifiek" de uitkomst van die beoordeling bepaalt.⁵

¹ Janssens en Nieuwenhuis, *Uitingsdelicten*, 2011

² o.a. EHRM 7 december 1976; Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

³ o.a. EHRM 25 november 1996; EHRM 31 januari 2006; Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

⁴ Gerechtshof Den Haag 30 april 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:1082 (LTTE)

⁵ EHRM 15 oktober 2015, nr. 27510/08 (Perinçek t. Zwitserland), in Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

Uitingen op internet

Uitingen op internet vallen in principe binnen het bereik van uitingsdelicten. Zo zijn uitingen op websites, msn en twitter opgevat als schriftelijke bedreiging⁶ en zo zijn op sociale media geplaatste filmpjes, teksten en discussies erkend als uitingen die konden worden opgevat als opruiing.⁷

Mondeling, bij geschrift of afbeelding

Uit de wet(sgeschiedenis) blijkt dat uitingen mondeling, bij geschrift, of afbeelding kunnen worden gedaan. Mondelinge en schriftelijke uitingen moeten verstaanbaar zijn geweest. In welke taal het geschrevene of gezegde tot uitdrukking is gebracht is niet van belang. Ook of het publiek het gesprokene heeft begrepen doet er niet toe. Onder schriftelijke uitingen valt alles wat gelezen kan worden, zoals gedrukte en geschreven stukken en op muren gekalkte teksten, maar ook geluidsdragers en uitingen op internet. Onder afbeelding valt alles waarin een bedoeling in beeldende vorm is neergelegd. Het is voldoende dat de gedachte in de afbeelding kan worden gelezen.⁸

In het openbaar

Uit de wet blijkt dat uitingen *in het openbaar* moeten zijn gedaan om als uitingsdelict te kunnen worden aangemerkt (op dit punt wijkt *werven voor de gewapende strijd* af van de klassieke opvatting van uitingsdelicten). Het internet kan worden beschouwd als een openbare plaats als het publiek toegang heeft tot de internetpagina waarop de uitingen staan.⁹ Uitingen zijn niet in het openbaar gedaan indien aannemelijk is dat verdachte, door de keuze de uitlatingen tijdens e-mailcontacten, chatsessies of contacten via msn-messenger te doen, in de veronderstelling verkeerde (en de bedoeling had) dat zijn uitlatingen slechts door een klein groepje gelijkgestemden zouden worden gelezen.¹⁰

---

⁶ Hoge Raad 15 december 2009; Hof Amsterdam 17 december 2010; Rechtbank Leeuwarden 17 februari 2009, Rechtbank Den Haag 9 juni 2011

⁷ Rechtbank Rotterdam 23 oktober 2013a; Rechtbank Rotterdam 23 oktober 2013b; Rechtbank Den Haag 1 december 2014a; Rechtbank Den Haag 1 december 2014b

⁸ Cleiren & Verpalen, 2010

⁹ Hof Amsterdam, 23 november 2009; Rechtbank Amsterdam 22 februari 2007; Rechtbank Middelburg 14 februari 2005

¹⁰ Hof te 's-Gravenhage, 23 januari 2008

2. Opruiing

Artikel 131 Sr. (opruien)

1. Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag opruiet, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien het strafbare feit waartoe wordt opgeruid een terroristisch misdrijf dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf inhoudt, wordt de gevangenisstraf gesteld op het in het eerste lid omschreven feit, met een derde verhoogd.

Artikel 132 Sr. (verspreiden)

1. Hij die een geschrift of afbeelding waarin tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag wordt opgeruid, verspreidt, openlijk tentoontstelt of aanslaat of, om verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden, in voorraad heeft, wordt, indien hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat in het geschrift of de afbeelding zodanige opruiing voorkomt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Met dezelfde straf wordt gestraft hij die, met gelijke wetenschap of een gelijke reden tot vermoeden, de inhoud van een zodanig geschrift openlijk ten gehore brengt.
3. Indien het strafbare feit waartoe bij geschrift of afbeelding wordt opgeruid een terroristisch misdrijf dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf inhoudt, wordt de gevangenisstraf, gesteld op het in het eerste lid omschreven feit, met een derde verhoogd.

Strafbare opruiing is het aanzetten tot enig strafbaar feit of gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag. Tussen de opruiing en het strafbare feit waartoe wordt opgeruid dient een rechtstreeks verband te bestaan. De opruiing kan op directe of indirecte wijze plaatsvinden.¹¹ Er geldt een verhoogde strafdreiging als wordt opgeruid tot een *terroristisch misdrijf*.¹²

Opruiing en vrijheid van meningsuiting

De rechtbank te Den Haag bepaalde in december 2014 dat artikel 10 EVRM, waarin het recht op vrijheid van meningsuiting is neergelegd, 'geen schuilplaats biedt' aan hen die opruien tot terroristische misdrijven, dan wel geschriften die daartoe opruien verspreiden.¹³

¹¹ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

¹² De *Wet op de Terroristische Misdrijven* heeft als doel een aantal gedragingen in het bijzonder strafbaar te stellen bij aanwezigheid van een *terroristisch oogmerk*. Er geldt dan een verhoogde strafdreiging en er kunnen ruimere opsporingsbevoegdheden worden ingezet. De definitie van *terroristisch oogmerk* staat omschreven in artikel 83a Sr. Bedoeld wordt het oogmerk om:

- *de bevolking of een deel der bevolking van een land ernstige vrees aan te jagen, dan wel*
- *een overheid of internationale organisatie wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel*
- *de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of vernietigen*

Artikel 83 Sr. somt op welke delicten gelden als terroristische misdrijven bij aanwezigheid van dit oogmerk. Het gaat om onder meer (samenstelling tot) moord, doodslag en/of zware mishandeling, vernieling van publieke werken, het veroorzaken van brand en/of ontploffing en deelname aan een terroristische organisatie.

¹³ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

De rechtbank verwees hier naar artikel 17 EVRM (verbod van misbruik van het recht): '*Geen der bepalingen van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een staat, een groep of een persoon een recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige daad te verrichten met als doel de rechten of vrijheden die in die Verdrag zijn vermeld teniet te doen of deze verdergaand te beperken dan bij dit Verdrag voorzien*'

In januari 2013 overwoog de rechtbank Noord Holland in de zaak tegen activiste 'Joke Kaviaar' dat zij niet alleen had getracht om 'op kritische en prikkelende wijze het maatschappelijk debat of de politieke discussie [over asielbeleid, red.] aan te zwengelen', maar in dat kader ook had opgeroepen tot het plegen van strafbare feiten om de door haar gewenste doelen te bereiken. Dat maakte een inbreuk op haar vrijheid van meningsuiting noodzakelijk.¹⁴

Omstandigheden van het geval

Of sprake is van opruiing hangt af van de omstandigheden van het geval. Daarbij kunnen in aanmerking worden genomen eerdere ervaringen en gewelddadige gebeurtenissen die grote maatschappelijke en politieke onrust hebben veroorzaakt en geleid tot angst bij gezagsdragers.¹⁵

Samenhang tussen uitingen

De combinatie van een aantal handelingen kan leiden tot opruiing. Zo oordeelde de rechtbank te Rotterdam in oktober 2013 in de 'Dior'-zaak dat een Syriëganger had opgeruid tot een terroristisch misdrijf, door het op openbare websites plaatsen van films over gewelddadige aanslagen en een tekst met als titel '*Jihad is fard al-ayn*' [Jihad is een individuele plicht] en het starten van een discussie over gewapende jihad.¹⁶

En zo oordeelde de rechtbank te Den Haag in december 2014 over verschillende films, foto's en documenten dat zij, mits openbaar gemaakt of verspreid, in samenhang leiden tot opruiing tot een terroristisch misdrijf. Het betrof hier:

- a. Artikelen over de verplichting van jihad voor moslims. Namelijk:
  - o Een artikel met de titel '*Jihad in Syrië is voor iedere moslim verplicht*'
  - o Een artikel met de titel '*Raad der Verdichten van Azhar Universiteit: Jihad in Syrië individueel verplicht*';
- b. Afbeeldingen waarop verdachte staat afgebeeld met een Kalasjnikov in zijn handen en andere afbeeldingen die gelieerd kunnen worden aan de jihadstrijd en/of terroristische groeperingen;
- c. Een poster of vlag die met name door terroristische organisaties wordt gebruikt
- d. Jihadistische YouTube-films en jihadistische documentaires
- e. Afbeeldingen van vlaggen van het Islamitisch Kalifaat (IS) en/of al-Qaida, althans vlaggen die gelieerd kunnen worden aan de jihadstrijd en/of terroristische organisaties.¹⁷

Overtuiging & verlangen opwekken

In december 2014 overwoog de rechtbank te Den Haag dat opruiing 'niet het dwingen is van iemand tot een feit, maar veeleer het opwekken van de gedachte aan enig feit, het trachten de mening te vestigen dat dit feit wenselijk of noodzakelijk is en het verlangen op te wekken om dat feit te bewerkstelligen. Zij is een zodanige voorstelling van de wenselijkheid of noodzakelijkheid als geschikt is om de overtuiging daarvan bij anderen op te wekken'. De rechtbank gaf daarbij aan dat opruiing de vorm van een verzoek of een aansporing kan aannemen, maar ook in een imperatieve vorm kan worden gegoten. Opruiing kon volgens de rechter ook liggen in het uiting geven aan hoge morele waardering voor een handeling.¹⁸

Verheerlijking & steunbetuiging

De rechtbank te Den Haag benadrukte in december 2012 in de Context-zaak dat het verheerlijken van de gewapende strijd of het betuigen van steun aan een terroristische organisatie op zich zelf niet valt onder de reikwijdte van artikel 131 en 132 Sr. Bijkomende omstandigheden kunnen dat anders maken. Een aantal van de toen ten laste gelegde uitingen betroffen het enkele gebruik of bezit van de zegelvlag of tawheedvlag

¹⁴ Rechtbank Noord Holland, 22 januari 2013

¹⁵ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2007

¹⁶ Rechtbank Rotterdam, 23 oktober 2013a

¹⁷ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

¹⁸ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

of een afbeelding daarvan, zonder bijkomende omstandigheden. In die gevallen kwam de rechtbank tot vrijspraak.¹⁹

Opruiing en verspreiding

Verspreiding van opruiende geschriften of afbeeldingen en opruiing liggen veelal in elkaars verlengde. Daar waar de rechtbank in de Context-zaak opruiing bewezen achtte, kwam zij in de meeste gevallen tevens tot bewezenverklaring van verspreiding.²⁰

Beoordelingskader voor opruiende en wervende content in 'Context-zaak'

In de 'Context-zaak', die op 10 december 2015 speelde voor de rechtbank te Den Haag, diende de rechter te beoordelen of tien verdachten zich hadden schuldig gemaakt aan o.m. ronselen en opruiing (grotendeels via internet). De rechter gaf in die zaak een 'beoordelingskader' aan de hand waarvan de ten laste gelegde, op internet geopenbaarde uitingen werden beoordeeld. Daarin werden navolgende omstandigheden en factoren in aanmerking genomen:

a) de inhoud van de uiting

De rechtbank beoordeelde uitingen in de eerste plaats op hun letterlijke inhoud. Daarbij werd opgemerkt dat het verheerlijken of vergoelijken van (terroristische) misdrijven of terroristische organisaties in Nederland op zichzelf niet strafbaar is. Ook het voeren van propaganda, in de zin van het geven van eenzijdige informatie om aanhangers te winnen voor een bepaalde zaak, valt in beginsel niet onder de reikwijdte van artikel 131 en 132 Sr.

b) de context waarin de uiting heeft plaatsgevonden

Aan uitingen van specifiek godsdienstige aard, zoals het verkondigen van het geloof of uitingen gedaan tijdens een religieuze bijeenkomst komt onder artikel 9 EVRM [Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst] een grote mate van bescherming toe.²¹ Uitingen in een andere context, bijvoorbeeld tijdens openbare demonstraties, worden – ook indien zij religieus zijn geïnspireerd – in beginsel beoordeeld onder artikel 10 EVRM.²²

Uitingen die worden gedaan in het kader van het maatschappelijk debat kunnen rekenen op een grotere mate van bescherming onder artikel 10 EVRM.²³ Staten hebben betrekkelijk weinig ruimte om strafrechtelijk op te treden tegen degenen die zich mengen in het politieke of maatschappelijk debat, zeker als het gaat om kritiek op de overheid of maatschappelijke misstanden. Het zal dan moeten gaan om uitingen die in een democratie van publiek belang zijn. Wanneer deelnemers aan het maatschappelijke debat stijlmiddelen gebruiken als overdrijving, provocatie, satire en het uitlokken van reacties om aldus aandacht te vragen of te trekken voor hun visie op een maatschappelijk discussiepunt komt hen daarin een ruime mate van vrijheid toe.

Media spelen in een democratie een essentiële rol.²⁴ Aan de inhoud van journalistieke uitingen, zoals feitelijke berichtgeving, interviews of nieuwsanalyses komt daarom onder artikel 10 EVRM een ruime mate van bescherming toe. Bij de beoordeling of deze uitingen de grens van de vrijheid van meningsuiting hebben overschreden, spelen de eisen van journalistieke verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid een grote rol.²⁵

¹⁹ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

²⁰ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

²¹ Zie bijv. EHRM 14 december 1999, nr. 38178/97 (Serif t. Griekenland)

²² Zie bijv. EHRM 20 september 1994, nr. 13470/87 (Otto Preminger Instituut t. Oostenrijk)

²³ Zie bijv. EHRM 8 juli 1999 nr. 26682/95 (Sürek t. Turkije I)

²⁴ Zie bijv. EHRM 8 juli 1996, nr. 9815/82 (Lingens t. Oostenrijk)

²⁵ Zie bijv. EHRM 20 mei 1999, nr. 21980/93 (Bladet Tromsø t. Noorwegen)

c) de plaats of gelegenheid waar de uiting wordt gedaan

De rechtbank herkent de vluchtigheid van het berichtenverkeer op sociale media als Twitter en Facebook. Dit is echter geen vrijbrief om berichten met een opruiende inhoud op het internet te slingeren. Er is meestal sprake van korte berichten, vaak voorzien van een plaatje of een hyperlink. De berichten worden snel geconsumeerd, meestal na oppervlakkige lezing. Voor nuance of analyse is geen tijd of ruimte. Dit relativeert enerzijds de diepte van de indruk die het bericht achterlaat, anderzijds legt het ook een grote verantwoordelijkheid bij de verzender. Immers, de boodschap die het bericht bij eerste, oppervlakkige kennisname lijkt te verkondigen, is de boodschap die beklijft. Zeker wanneer in een kort tijdsbestek veelvuldig berichten met een bepaalde strekking worden verstuurd, heeft dit een versterkend effect op de boodschap die wordt uitgedragen.

In een aantal gevallen is de ten laste gelegde uiting een *retweet* van een bericht van een ander, al dan niet voorzien van commentaar van verdachte. De rechtbank onderschrijft dat op Twitter het uitgangspunt geldt: *retweet is not endorsement*. Dat brengt mee dat het retweeten van een bericht dat op zich als opruiend wordt beoordeeld in beginsel niet strafbaar is ingevolge artikel 131 Sr. Wel valt deze gedraging onder de reikwijdte van artikel 132 Sr. Dat is anders indien uit het commentaar van verdachte bij de retweet blijkt dat hij de inhoud onderschrijft, of wanneer het geretweete bericht past binnen een reeks van berichten van verdachte van dezelfde aard en/of strekking, binnen een bepaalde periode. Hetzelfde geldt ook voor het delen van een hyperlink.

d) de doelgroep waarop de uiting kennelijk was gericht

De rechtbank stelde telkens per gebruikt medium vast op welk publiek de uiting kennelijk was gericht.

e) de kennelijke bedoeling van de uiting

Niet nader toegelicht

Mogelijke categorieën van opruiende content in context van jihadgang

In de Context-zaak oordeelde de rechter dat een groot aantal berichten direct of indirect opruiend waren tot het deelnemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië. De rechtbank onderscheidde in de berichten die zij als opruiend beoordeelde de volgende categorieën:

- Berichten waarin direct wordt opgeroepen af te reizen naar Syrië en/of deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd.
  - Berichten waarin martelaren of de martelaarsdood wordt verheerlijkt. In deze berichten krijgt niet alleen de jihadstrijd een hoge morele waardering, maar wordt ook gesuggereerd dat het deelnemen aan die strijd een nastrevenswaardig doel is en dat het sterven in die strijd het hoogst haalbare is, en dus navolging verdient. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten over (Nederlandse) mujahidun (jihadstrijders). In deze berichten krijgt niet alleen de jihadstrijd een hoge morele waardering, maar wordt die waardering tevens uitgesproken voor deelnemers aan die strijd. Deze berichten wekken de suggestie dat deze deelnemers navolging verdienen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten over of met afbeeldingen van kinderen met wapens. Met deze berichten wordt geappelleerd aan de mannelijkheid van jongeren die reeds deelnemen aan de gewapende jihadstrijd. Deze berichten wekken de suggestie dat deze jongeren navolging verdienen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten met afbeeldingen van hartverscheurende taferelen. Deze berichten suggereren dat de kijker iets aan deze situatie moet gaan doen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
3. Berichten met afbeeldingen van de zegelvlaag, in combinatie met wapens of strijftaferelen. Deze berichten verheerlijken niet alleen de gewapende strijd, maar bevatten door de directe link met de actuele strijd in Syrië naar het oordeel van de rechtbank tevens een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.

3. Belediging van bepaalde groepen

Artikel 137c Sr. (beledigen)

1. Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Dit artikel stelt een specifieke vorm van belediging strafbaar, namelijk *discriminatie*. Het gaat om het aantasten van de eigenwaarde van een mens, of het openlijk in diskrediet brengen van een groep mensen. Kenmerkend onderscheid met klassieke belediging is het ongerechtvaardigd maken van onderscheid tussen groepen mensen.²⁶

Groepsbelediging en vrijheid van meningsuiting

Of een uitlating valt onder *groepsbelediging* hangt af van de bewoordingen en de context (dit geldt ook voor *aanzetten tot haat*, zie hieronder). Daarbij wordt onder anderen meegewogen of de uitlating een 'bijdrage kan leveren aan het publieke debat' en in dat verband 'niet onnodig grievend' is.²⁷

Op zichzelf grievende en kwetsende uitlatingen die kenbaar in direct verband staan met de geloofsopvatting van een verdachte, wiens stellingname daaromtrent in beginsel niet door de rechter wordt getoetst, zijn niet beledigend als de uitlatingen voor de gelovige van betekenis zijn voor een maatschappelijk debat en de gebezigde terminologie niet onnodig grievend is.²⁸

Het gebruik van woorden als 'kakkerlakken', 'berberapen' en 'ratten' zal al snel als onnodig grievend zijn te beschouwen.²⁹ Hetzelfde geldt voor het aanduiden van een bevolkingsgroep als 'parasieten'.

Samenhang tussen uitingen

In mei 2011 bepaalde de rechtbank te Den Haag dat een cd met daarop een lied waarin herhaaldelijk het woord 'kut-Marokkaan' voorkomt, in combinatie met het geluid van een luchtalarm, is op te vatten als een 'waarschuwing voor naderend onheil', hetgeen de uiting 'evident beledigend' maakt.³⁰

Belediging van een groep; niet van kenmerk of eigenschap van die groep

Belediging in de zin van art. 137c Sr ziet slechts op het zich nodeloos krenkend uitlaten over een groep mensen *vanwege* een bepaald kenmerk of een bepaalde eigenschap. Belediging van dat kenmerk of die eigenschap op zichzelf is niet strafbaar.³¹

²⁶ Cleiren & Verpalen, 2010

²⁷ Hoge Raad, 16 december 2014; Hoge Raad 14 januari 2003; Hoge Raad, 9 januari 2001a; Hoge Raad, 9 januari 2001b

²⁸ Hoge Raad, 9 januari 2001a; Hoge Raad, 9 januari 2001b; Hoge Raad, 14 januari 2003, NJ 2003

²⁹ Hof Amsterdam, 11 oktober 2010

³⁰ Rechtbank Den Haag 12 mei 2011

³¹ Hoge Raad, 10 maart 2009

4. Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld tegen groepen

Artikel 137d Sr. (aanzetten tot haat, discriminatie of geweld tegen groepen)

1. Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd

Artikel 137e Sr. (openbaar maken)

1. Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:
1° een uittaling openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;
2° een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uittaling is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uittaling of verspreiding in voorraad heeft;
wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd

Aanzetten tot haat, discriminatie of geweld en vrijheid van meningsuiting

Net als bij groepsbelediging komt het hier aan op de bewoordingen en de context van de uittaling. Daarbij wordt onder anderen meegewogen of de uittaling een 'bijdrage kan leveren aan het publieke debat' en in dat verband 'niet onnodig grievend' is.³²

Samenhang tussen uitingen

Uitingen dienen niet uitsluitend op zichzelf te worden gezien, maar in de gegeven omstandigheden van het geval en in het licht van de mogelijke associaties die de termen wekken. Zo vallen de woorden 'Combat 18' en 'Whatever it takes' (begrippen verwijzen naar een Engelse rechts-extremistische beweging) onder aanzetten tot haat.³³ Een mogelijk op zichzelf nog neutrale mededeling van een verdachte: 'Wij schaffen de multiculturele samenleving af', kan in verband met uittalingen van mededaders: 'Nederland voor de Nederlanders', 'Eigen volk eerst' en 'Vol is vol' het medeplegen van aanzetten tot discriminatie opleveren.³⁴

³² Hoge Raad, 16 december 2014; Hoge Raad, 14 januari 2003; Hoge Raad, 9 januari 2001a; Hoge Raad, 9 januari 2001b

³³ Hoge Raad, 23 november 2010

³⁴ Hoge Raad, 18 mei 1999

5. Werven voor de gewapende strijd

Artikel 205 Sr.

1. Hij die, zonder toestemming van de Koning, iemand voor vreemde krijgsdienst of gewapende strijd werft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.
2. Indien de schuldige een van de strafbare feiten, omschreven in het eerste lid, in zijn beroep begaat, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.
3. Indien de gewapende strijd waarvoor wordt geworven, het plegen van een terroristisch misdrijf inhoudt, wordt de gevangenisstraf, gesteld op het in het eerste lid omschreven feit, met een derde verhoogd.

Bespelen, beïnvloeden, ideologisch rijp maken

Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat met 'werven' in artikel 205 Sr bedoeld wordt het 'bespelen' en 'beïnvloeden, het ideologisch rijp maken, bewegen of vergelijkbare handelingen'. Daarvan kan sprake zijn wanneer mensen vis-à-vis worden benaderd teneinde hen te overreden deel te nemen aan een gewapende strijdgroep. Te denken valt aan schoolpleinen, clubhuizen en uitgaansgelegenheden. Ook zal het bespelen van personen met behulp van communicatiemiddelen, zoals bijvoorbeeld een internetsite, werven in de zin van dit artikel kunnen opleveren.³⁵

Geen concreet verzoek, maar eenduidig complex van gedragingen

Het delict is voltooid als een handeling die ertoe strekt om iemand tot aansluiting te bewegen, zich heeft geopenbaard. Het hoeft niet te gaan om een concreet verzoek tot het deelnemen aan de gewapende strijd.³⁶

Voor werven is niet noodzakelijkerwijs een concreet verzoek vereist. Werven betreft eerder een *eenduidig complex van gedragingen*, zoals het tonen van films over aanslagen en over een zelfmoordgordel in combinatie met het kracht bijzetten van denkbeelden door intimidatie en lezingen en het met vuurwapens schieten en daarin trainen. Minder eenduidige gedragingen, zoals veel over het betreffende geloof spreken en uitleggen, zijn onvoldoende.³⁷

Geen eenmalige handeling, maar proces

Voor werven valt geen algemene stelregel te geven. Per concreet geval zal moeten worden beoordeeld of de feitelijke handelingen gericht zijn geweest op het werven. Voor werven is meer nodig dan het enkele praten over het geloof, over het al dan niet gerechtvaardigd zijn van een gewapende strijd, dan wel het verheerlijken van een gewapende strijd of van het uitspreken van steun daarvoor. Er dient een zekere stimulering van een persoon tot deelname aan de gewapende strijd te zijn beoogd. In het algemeen zal het daarbij niet gaan om een eenmalige gedraging, doch betreft dit veeleer een proces.³⁸

Het wegnemen van een mogelijk gerezen twijfel over het strijden in Syrië zou kunnen worden opgevat als een handeling met een zeker wervend karakter, maar is als eenmalige handeling niet voldoende.³⁹

³⁵ TK, 2003-2004

³⁶ Gerechtshof Den Haag, 2 oktober 2008

³⁷ Gerechtshof Den Haag, 2 oktober 2008

³⁸ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014b

³⁹ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014b

Werven van reeds 'geworven' personen

De strafbaarheid van werven ligt in de gedraging van degene die werft, zonder dat op zichzelf van belang is hoe degene die wordt geworven, op dat moment tegenover die strijd staat, en of het werven resultaat heeft of niet.⁴⁰ Ook personen die reeds in zekere mate het idee hadden opgevat om deel te gaan nemen aan de gewelddadige jihad, kunnen worden geworven. In die situatie kan immers ook sprake zijn van het trachten te overreden, dan wel beïnvloeden, ideologisch rijp maken om aan de gewapende strijd deel te gaan nemen.⁴¹

Werving voor rechtstreekse inzet voor de gewapende strijd

Niet alleen deelname aan de eigenlijke gevechtshandelingen maar ook het verlenen van concrete hand- en spandiensten, zoals bijvoorbeeld het fouilleren van personen, het controleren van voertuigen en het verlenen van hulp bij het plegen van een aanslag, vallen onder het deelnemen aan de gewapende strijd. Wat er niet onder valt is het enkele moreel, ideologisch of financieel ondersteunen van de strijd of strijders, het trouwen met een strijder en/of het zorgen voor de bezittingen, het huishouden en de kinderen van een strijder. Dergelijke ondersteunende activiteiten kunnen niet worden aangemerkt als rechtstreekse inzet ten behoeve van en daadwerkelijke deelname aan de gewapende strijd.⁴²

---

⁴⁰ Hoge Raad, 15 november 2011

⁴¹ Rechtbank Rotterdam, 30 oktober 2007; Hoge Raad, 15 november 2011

⁴² Rechtbank Den Haag, 1 december 2014b

Standaard-teksten voor NTA

De politie heeft online content aangetroffen die, naar opvatting van de politie, tot doel heeft:

- aanzetten tot haat, discriminatie of geweld
- beledigen van een bepaalde groep

hetgeen strafbaar is onder zowel de Nederlandse strafwet als onder kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008.

[En/ of]

- opruiing (tot een terroristisch misdrijf)
- werven voor de gewapende strijd met een terroristisch oogmerk

hetgeen strafbaar is onder de Nederlandse strafwet.

[Inhoudelijke omschrijving van content ter onderbouwing. Zie voorbeeldzinnen op volgende pagina]

De politie verzoekt [naam internetserviceprovider] om deze content te beoordelen in het licht van de eigen gebruikersvoorwaarden.

Met vriendelijke groet,

De Nederlandse Internet Referral Unit (NL IRU)

The Dutch police have found online content that, according to the police, has the intent to

- incite to hatred, discrimination, or violence
- insult a group

which is an offence according to the Dutch criminal law

[and /or]

- public provocation (to commit a terrorist offence)
- recruit for terrorism

which is an offence both according to the Dutch criminal law and Council Framework decision 2008/919/JHA of 28 November 2008.

[Inhoudelijke omschrijving van content ter onderbouwing. Zie voorbeeldzinnen op volgende pagina]

The police kindly request [naam internetserviceprovider] to evaluate this content with due consideration for own Terms of Service.

With kind regards

The Dutch Internet Referral Unit (NL IRU)

Voorbeeldzinnen

Oproep tot deelname

In dit bericht worden jihadisten direct opgeroepen om af te reizen naar Syrië

This postdirectly calls on jihadists to travel to Syria

In dit bericht wordt direct opgeroepen tot deelname aan de gewapende jihadstrijd.

This postdirectly calls on jihadists to join the armed jihad

Martelaarsdood

In dit bericht wordt de martelaarsdood verheerlijkt

This postglorifies martyrdom

Jihadstrijd

In dit bericht krijgt de jihadstrijd een hoge morele waardering. Ook wordt gesuggereerd dat het deelnemen aan de jihadstrijd een nastrevenswaardig doel is en dat sterven in die strijd het hoogst haalbare is.

This post assigns a high moral value to the violent jihad. It also suggests that taking part in the violent jihad is an aim worth pursuing and that martyrdom for the cause of violent jihad is the highest goal that can be attained.

(Nederlandse) jihadstrijders

Dit bericht gaat over (Nederlandse) jihadstrijders. De jihadstrijd en de Nederlandse jihadstrijders krijgen een hoge morele waardering. Het bericht wekt de suggestie dat deze deelnemers navolging verdienen.

This post is about (Dutch) jihadists fighters. A high moral value is assigned to the violent jihad and to the Dutch jihadists fighters. The post suggests that these participants deserve imitation.

Kinderen

Dit bericht bevat afbeeldingen van kinderen met wapens. Dit bericht appelleert aan de mannelijkheid van kinderen die deelnemen aan de gewapende jihadstrijd. Het bericht wekt de suggestie dat deze jongeren navolging verdienen.

This post contains images of children with weaponry. The post refers to the supposed manhood of children who take part in the violent jihad, thereby suggesting that they deserve imitation.

Schuldgevoel

Dit bericht bevat afbeeldingen van hartverscheurende taferelen en suggereert dat de kijker iets aan deze situatie moet gaan doen, door deel te nemen aan de gewelddadige jihad.

This post contains images of heartbreaking scenes and suggests that the viewer must do something about this situation, by participating to the violent jihad.

Zegelvlag

Dit bericht bevat afbeeldingen van de jihadistische zwarte vlag, in combinatie met wapens of strijdtafereelen. Dit bericht verheerlijkt de gewapende strijd en bevat een directe links met de actuele strijd in Syrië.

This post contains images of the jihadists black flag, combined with weapons and battle scenes. The post glorifies armed struggle and contains direct links to the current conflict in Syria.

Van: [redacted] 7

Verzonden: woensdag 6 april 2016 12:35

Aan: [redacted]@om.nl; [redacted]@om.nl;

[redacted]@om.nl> 7

Onderwerp: RE: NTA-stukken

Hoi [redacted] 7

[redacted]
[redacted] 3

[redacted]
[redacted] Tot morgen! 3

Groet,

[redacted] 7

OM, 7-4-2016, 13.00 – 14.00 uur Rotterdam

Aanwezig: [REDACTED] 7

Gesprek n.a.v. uitkomst DO (29-03-2016). Onderwerpen:

- NTA-toetskader

[REDACTED]

3,7

- Standaard-teksten voor berichtgeving aan ISP's.

7 [REDACTED] stelde een goede wijziging voor in de standaard-tekst: Oorspronkelijke voorstel:

De politie heeft online content aangetroffen die, naar opvatting van de politie, tot doel heeft:

- o *Delict (opruien of werven)*

hetgeen strafbaar is onder zowel de Nederlandse strafwet als onder kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008.

Voorgestelde wijziging:

De politie heeft online content aangetroffen die mogelijk tot doel heeft:

- o *aanzetten tot haat, discriminatie of geweld*
- o *beledigen van een bepaalde groep*

hetgeen strafbaar is onder zowel de Nederlandse strafwet als onder kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008.

- Werkwijze en contactpersonen

[REDACTED]

3,7

Overleg

Onderwerp: URL's in [redacted] 4,5,6,8

Datum: 07/04/2016

Plaats: Zoetermeer

Aanwezig: [redacted] 7

[redacted] 4,5,6,7,8

4,5,6,7,8 [redacted]

4,5,6,8 Op 27 juni 2015 is reeds een wijzigingsverzoek ingediend bij [redacted]

3,4,5,6,8 Functioneel beheer moet op basis van het wijzigingsverzoek samen met [redacted] een kosten impact analyse maken.

4,5,6,8 Doorgaans is doorlooptijd voor realisatie van functiewijzigingen ongeveer 1 jaar. [redacted]
O.M. Verzamel- en themaregistraties (mensenhandel etc.)

WPG-technisch zouden URL's onder art. 13(1) of 13(2) kunnen worden opgenomen.

4,5,6,8 [redacted]

3 [redacted]

4,5,6,8 [redacted]

3,4,5,6,8 [redacted]

(gewenste) plaatje:
O-schijf voor onderzoeken
P-schijf voor projecten
M-schijf voor mail
Etc.

Van: [redacted] 7

Verzonden: dinsdag 19 april 2016 13:59

Aan: [redacted] (Landelijk Parket Rotterdam) [redacted]@om.nl>; [redacted] (Landelijk Parket Rotterdam) [redacted]@om.nl>

7

Onderwerp: NTA-kader

Hoi [redacted] 7

Bijgevoegd het laatste concept NTA-toetskader.

Groet,

[redacted] 7

Richtlijnen voor NTA

Auteur: NL IRU

Status: Concept

Versie 0.2

04-04-2016

Rubricering: Politie Intern

Toelichting voor gebruik van rubricering.

Deze code is verplicht voor ICT documenten.

Deze informatie is naar eigen inzicht te **verwijderen**. (klik in de tabel/plaatje en delete)

Rubricering	Hieronder valt informatie	Toelichting
Politie Intern (GROEN)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot nadeel aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie	Onder nadeel wordt verstaan de schending van privacy van personen, doordat naam, adres en/of andere gevoelige gegevens openbaar worden, danwel het bekend worden van gegevens, waardoor de uitvoering van de politietaak kan worden aangetast en waarvan de gevolgen lastig zijn te herstellen
Politie Zeer Vertrouwelijk (GEEL)	- die betrekking heeft op de politie en door de politie uitgevoerde werkzaamheden - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie. - waarvan inzage door niet-gerechtigden, kan leiden tot schadelijke gevolgen voor onderzoek naar de zware en georganiseerde criminaliteit	Onder schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de dienstverlening en/of taken van de politie, de ketenpartners en/of in het partnerdomein van de politie zodanig in gevaar komen, dat de gevolgen daarvan nauwelijks herstelbaar zullen zijn
Politie Geheim (ROOD)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden en - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot ernstige schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie. - waarvan inzage door niet-gerechtigden kan leiden tot het toebrengen van ernstige schade aan de opsporing van, en de opsporingsmethodieken inzake ernstige inbreuken op de rechtsorde, of ernstige schade kan toebrengen aan het belang van de Staat of zijn bondgenoten	Onder ernstige schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de taken van de politie zodanig in gevaar komen, dat deze onherstelbaar zullen zijn
Politie Zeer Geheim (PAARS)	- die betrekking heeft op de politie en de door de politie uitgevoerde werkzaamheden en - waarvan toegang door niet-gerechtigden kan en/of zal leiden tot zeer ernstige schade aan het korps, andere politieorganisaties, de ketenpartners, de dienstverlening en/of het partnerdomein van de politie - waarvan inzage door niet-gerechtigden zeer ernstige schadelijke gevolgen heeft voor het onderzoek naar georganiseerde zware criminaliteit, of zeer ernstige schade kan toebrengen aan het belang van de Staat of zijn bondgenoten.	Onder zeer ernstige schade kan onder meer verstaan worden de openbaarmaking van gegevens, waardoor de uitoefening van de taken van de politie zodanig in gevaar komen, dat deze onherstelbaar zullen zijn en mensenlevens in het geding zijn (infiltranten, informanten en beschermde getuigen).

Documentinformatie

Versiegeschiedenis

Versie	Versie datum	Samenvatting van de aanpassing	Gemarkeerde wijzigingen
0.1	04-04-2016		
0.2	19-04-2016		

Distributie

Versie	Verzend datum	Naam	Afdeling / Functie
0.1	05-04-2016	██████████ 7	OM / ovj
0.1	05-04-2016	██████████ 7	OM / beleidsmedewerker
0.1	05-04-2016	██████████ 7	OM / beleidsmedewerker

Review commentaar

Versie	Wanneer	Wie	Functie

©2016 Politie, all rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op geautomatiseerde wijze opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Politie.

Inhoudsopgave

Documentinformatie	3
Voorwoord	5
1. Uitingsdelicten	6
Uitingsdelicten en vrijheid van meningsuiting	6
Context-specifiek	6
Uitingen op internet	7
Mondeling, bij geschrift of afbeelding	7
In het openbaar	7
2. Opruiing	8
Opruiing en vrijheid van meningsuiting	8
Omstandigheden van het geval	9
Samenhang tussen uitingen	9
Overtuiging & verlangen opwekken	9
Verheerlijking & steunbetuiging	9
Opruiing en verspreiding	10
Beoordelingskader voor opruiende en wervende content in 'Context-zaak'	10
a) de inhoud van de uiting	10
b) de context waarin de uiting heeft plaatsgevonden	10
c) de plaats of gelegenheid waar de uiting wordt gedaan	11
d) de doelgroep waarop de uiting kennelijk was gericht	11
e) de kennelijke bedoeling van de uiting	11
Mogelijke categorieën van opruiende content in context van jihadgang	11
3. Werven voor de gewapende strijd	12
Bespelen, beïnvloeden, ideologisch rijp maken	12
Geen concreet verzoek, maar eenduidig complex van gedragingen	12
Geen eenmalige handeling, maar proces	12
Werven van reeds 'geworven' personen	13
Werving voor rechtstreekse inzet voor de gewapende strijd	13
4. Communicatie met ISP's	14
Standaard tekst voor NTA-melding	14
Voorbeeldzinnen ter onderbouwing van NTA-melding	15

Voorwoord

Dit document geeft richtlijnen voor de beoordeling en melding van online content in het kader van *Notice and Take Action* (NTA). NTA houdt in dat internetbedrijven door de politie worden geattendeerd op bepaalde content en verzocht deze te toetsen aan de eigen gebruikersvoorwaarden, met het oog op verwijdering van de content. Verwijdering van content is hier niet afdwingbaar. Internetbedrijven maken een eigen afweging.

NTA door de NL IRU

De NTA-taak wordt uitgevoerd door internetmonitorspecialisten van de *Nederlandse Internet Referral Unit* (NL IRU) die voor dit doel door de LE is opgericht op 1 maart 2016. De NL IRU identificeert (mogelijk) strafbare content op het openbare internet en beoordeelt deze op geschiktheid voor NTA.

NTA als vorm van strafrechtshandhaving

Uitgangspunt is dat NTA door de politie alleen legitiem kan worden toegepast op online content, als de politie van mening is dat plaatsing van deze content een bepaald strafbaar feit heeft opgeleverd. NTA wordt hier opgevat als vorm van strafrechtshandhaving, onder gezag van het OM. Het gaat daarbij niet om *opsporing* of *vervolgning*, maar om *voorkoming* en/of *beëindiging* van strafbare feiten.

NTA in relatie tot NTD

NTA is niets meer dan een vrijblijvende melding van mogelijk strafbare content aan faciliterende internetserviceproviders. Als NTA niet leidt tot verwijdering van de content, dan kan de officier van justitie, met machtiging van de rechter-commissaris, mogelijk een bevel tot ontoegankelijkmaking van de content afgeven aan de betreffende internetserviceprovider (art. 54a Sr & het voorgestelde art. 125p Sv wet computercriminaliteit III). In dat geval is sprake van afdwingbare *Notice and take Down* (NTD). Deze bevoegdheid is beperkt tot strafbare feiten waarop ten minste 4 jaar gevangenisstraf is gesteld (art. 67 Sv feiten). Daarmee wordt, mede in het licht van de vrijheid van meningsuiting, voorkomen dat NTD wordt bevolen in bagatelzaken.

Een groot aantal internetserviceproviders heeft op basis van vrijwilligheid een gedragscode voor *Notice and Take Down* (NTD) opgesteld en ondertekend. Deze gedragscode bevat een procedure voor het omgaan met meldingen van onrechtmatige en strafbare informatie op het internet. Indien er naar het oordeel van de internetserviceprovider sprake is van onmiskenbaar onrechtmatige of strafbare content, zorgt de deze ervoor dat de betreffende content wordt verwijderd.

Toetskader voor NTA

In aansluiting op de NTD-regeling wordt NTA beperkt tot de (uitings)delicten waarop ten minste 4 jaar gevangenisstraf is gesteld. Het gaat dan om *opruiming* en *werven voor de gewapende strijd*. Zo worden moeilijke afwegingen omtrent discriminatie en belediging vermeden en wordt tevens 'voorgesorteerd' op een mogelijk NTD-traject.

Als de politie van mening is dat bepaalde content een strafbaar feit oplevert, wordt de content vervolgens nog beoordeeld in het licht van de gebruikersvoorwaarden van het faciliterende internetbedrijf. Een NTA-melding heeft immers weinig zin als geen gebruikersvoorwaarden worden geschonden. De gebruikersvoorwaarden zijn online raadpleegbaar, op de site van het betreffende forum.

Dit document geeft allereerst een korte, algemene toelichting op uitingsdelicten (1.). Dan volgt een toelichting op de delicten *opruiming* (2.) en *werven voor de gewapende strijd* (3.). Hiermee schetst dit document de kaders waarbinnen de politie de legitimiteit van een NTA-melding kan beoordelen. Als laatste (4.) worden standaardteksten geven voor communicatie met Internetserviceproviders (ISP's) omtrent NTA.

1. Uitingsdelicten

Uitingsdelicten kunnen worden omschreven als delicten die uitingen vanwege hun inhoud strafbaar stellen. Bij vervolging wordt steeds een inbreuk gemaakt op de vrijheid van meningsuiting.¹

Uitingsdelicten en vrijheid van meningsuiting

Het vervolgen van uitingen op grond van hun inhoud kan botsen met het recht op vrijheid van meningsuiting, zoals onder meer neergelegd in artikel 10 van het *Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens* (EVRM). Het 1^e deel van dit artikel luidt:

Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Volgens het laatste deel van dit artikel is een beperking van dit grondrecht alleen toegestaan indien deze:

- (a.) bij wet is voorzien,
- (b.) een geoorloofd doel dient (zoals de nationale veiligheid, of het voorkomen van wanordelijkheden, of strafbare feiten) en
- (c.) noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Uitingsdelicten zijn vanzelfsprekend bij wet voorzien. Ze staan immers in het wetboek van strafrecht. Of een beperking ook noodzakelijk is in een democratische samenleving, in het belang van één van genoemde doelen hangt volgens vaste rechtspraak af van de vraag of de beperking proportioneel is ten opzichte van het te bereiken doel. Daarbij geldt dat uitlatingen die kwetsen, choqueren of verontrusten ('*shock, offend or disturb*') niet zonder meer onder het bereik van de strafwet vallen.² Voor de beperking moet een dwingende maatschappelijke noodzaak ('*pressing social need*') bestaan.³ De toepassing van dit abstracte beoordelingskader wordt hieronder voor zover mogelijk per artikel nader toegelicht.

Context-specifiek

In december 2015 speelde de 'Context-zaak' voor de rechtbank te Den Haag. In deze zaak stonden tien verdachten terecht voor o.m. ronselen en opruiing (grotendeels via internet). In deze zaak benadrukte de rechter dat de vraag in hoeverre de overheid gerechtigd is een inbreuk te maken op de vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM) niet in algemene zin valt te beantwoorden. Naast de letterlijke betekenis van de uiting of boodschap, zullen de omstandigheden van het geval steeds uitsluitel moeten geven.⁴ De rechter gaf aan dat uitspraken van het EHRM op dit gebied sterk 'casuïstisch' van aard waren. De rechter benadrukte dat artikel 10 EVRM 'een grote ruimte biedt tot het vrijelijk uitdragen van meningen, ook als die meningen choqueren, kwetsen of verontrusten. Dat vereisen het pluralisme, de tolerantie en ruimdenkendheid, die een democratische samenleving kenmerken. De grens ligt evenwel bij uitingen die aanzetten tot haat, geweld of discriminatie. Bij de beoordeling of die grens is overschreden spelen vele factoren een rol. Het is de wisselwerking tussen de diverse factoren, veeleer dan één enkele factor, die "context-specifiek" de uitkomst van die beoordeling bepaalt.⁵

¹ Janssens en Nieuwenhuis, *Uitingsdelicten*, 2011

² o.a. EHRM 7 december 1976; Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

³ o.a. EHRM 25 november 1996; EHRM 31 januari 2006; Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

⁴ Gerechtshof Den Haag 30 april 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:1082 (LTTE)

⁵ EHRM 15 oktober 2015, nr. 27510/08 (Perinçek t. Zwitserland), in Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

Uitingen op internet

Uitingen op internet vallen in principe binnen het bereik van uitingsdelicten. Zo zijn uitingen op websites, msn en twitter opgevat als schriftelijke bedreiging⁶ en zo zijn op sociale media geplaatste filmpjes, teksten en discussies erkend als uitingen die konden worden opgevat als opruiing.⁷

Mondeling, bij geschrift of afbeelding

Uit de wet(sgeschiedenis) blijkt dat uitingen mondeling, bij geschrift, of afbeelding kunnen worden gedaan. Mondelinge en schriftelijke uitingen moeten verstaanbaar zijn geweest. In welke taal het geschrevene of gezegde tot uitdrukking is gebracht is niet van belang. Ook of het publiek het gesprokene heeft begrepen doet er niet toe. Onder schriftelijke uitingen valt alles wat gelezen kan worden, zoals gedrukte en geschreven stukken en op muren gekalkte teksten, maar ook geluidsdragers en uitingen op internet. Onder afbeelding valt alles waarin een bedoeling in beeldende vorm is neergelegd. Het is voldoende dat de gedachte in de afbeelding kan worden gelezen.⁸

In het openbaar

Uit de wet blijkt dat uitingen *in het openbaar* moeten zijn gedaan om als uitingsdelict te kunnen worden aangemerkt (op dit punt wijkt *werven voor de gewapende strijd* af van de klassieke opvatting van uitingsdelicten). Het internet kan worden beschouwd als een openbare plaats als het publiek toegang heeft tot de internetpagina waarop de uitingen staan.⁹ Uitingen zijn niet in het openbaar gedaan indien aannemelijk is dat verdachte, door de keuze de uitlatingen tijdens e-mailcontacten, chatsessies of contacten via msn-messenger te doen, in de veronderstelling verkeerde (en de bedoeling had) dat zijn uitlatingen slechts door een klein groepje gelijkgestemden zouden worden gelezen.¹⁰

⁶ Hoge Raad 15 december 2009; Hof Amsterdam 17 december 2010; Rechtbank Leeuwarden 17 februari 2009, Rechtbank Den Haag 9 juni 2011

⁷ Rechtbank Rotterdam 23 oktober 2013a; Rechtbank Rotterdam 23 oktober 2013b; Rechtbank Den Haag 1 december 2014a; Rechtbank Den Haag 1 december 2014b

⁸ Cleiren & Verpalen, 2010

⁹ Hof Amsterdam, 23 november 2009; Rechtbank Amsterdam 22 februari 2007; Rechtbank Middelburg 14 februari 2005

¹⁰ Hof te 's-Gravenhage, 23 januari 2008

2. Opruiing

Artikel 131 Sr. (opruien)

1. Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag opruiet, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Indien het strafbare feit waartoe wordt opgeruid een terroristisch misdrijf dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf inhoudt, wordt de gevangenisstraf gesteld op het in het eerste lid omschreven feit, met een derde verhoogd.

Artikel 132 Sr. (verspreiden)

1. Hij die een geschrift of afbeelding waarin tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag wordt opgeruid, verspreidt, openlijk tentoonstelt of aanslaat of, om verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden, in voorraad heeft, wordt, indien hij weet of ernstige reden heeft te vermoeden dat in het geschrift of de afbeelding zodanige opruiing voorkomt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Met dezelfde straf wordt gestraft hij die, met gelijke wetenschap of een gelijke reden tot vermoeden, de inhoud van een zodanig geschrift openlijk ten gehore brengt.
3. Indien het strafbare feit waartoe bij geschrift of afbeelding wordt opgeruid een terroristisch misdrijf dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf inhoudt, wordt de gevangenisstraf, gesteld op het in het eerste lid omschreven feit, met een derde verhoogd.

Strafbare opruiing is het aanzetten tot enig strafbaar feit of gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag. Tussen de opruiing en het strafbare feit waartoe wordt opgeruid dient een rechtstreeks verband te bestaan. De opruiing kan op directe of indirecte wijze plaatsvinden.¹¹ Er geldt een verhoogde strafdreiging als wordt opgeruid tot een *terroristisch misdrijf*.¹²

Opruiing en vrijheid van meningsuiting

De rechtbank te Den Haag bepaalde in december 2014 dat artikel 10 EVRM, waarin het recht op vrijheid van meningsuiting is neergelegd, 'geen schuilplaats biedt' aan hen die opruien tot terroristische misdrijven, dan wel geschriften die daartoe opruien verspreiden.¹³

¹¹ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

¹² De *Wet op de Terroristische Misdrijven* heeft als doel een aantal gedragingen in het bijzonder strafbaar te stellen bij aanwezigheid van een *terroristisch oogmerk*. Er geldt dan een verhoogde strafdreiging en er kunnen ruimere opsporingsbevoegdheden worden ingezet. De definitie van *terroristisch oogmerk* staat omschreven in artikel 83a Sr. Bedoeld wordt het oogmerk om:

- de bevolking of een deel der bevolking van een land ernstige vrees aan te jagen, dan wel
- een overheid of internationale organisatie wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel
- de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of vernietigen

Artikel 83 Sr. somt op welke delicten gelden als terroristische misdrijven bij aanwezigheid van dit oogmerk. Het gaat om onder meer (samenspanning tot) moord, doodslag en/of zware mishandeling, vernieling van publieke werken, het veroorzaken van brand en/of ontploffing en deelname aan een terroristische organisatie.

¹³ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

De rechtbank verwees hier naar artikel 17 EVRM (verbod van misbruik van het recht): '*Geen der bepalingen van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een staat, een groep of een persoon een recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige daad te verrichten met als doel de rechten of vrijheden die in die Verdrag zijn vermeld teniet te doen of deze verdergaand te beperken dan bij dit Verdrag voorzien*'

In januari 2013 overwoog de rechtbank Noord Holland in de zaak tegen activiste 'Joke Kaviaar' dat zij niet alleen had getracht om 'op kritische en prikkelende wijze het maatschappelijk debat of de politieke discussie [over asielbeleid, red.] aan te zwengelen', maar in dat kader ook had opgeroepen tot het plegen van strafbare feiten om de door haar gewenste doelen te bereiken. Dat maakte een inbreuk op haar vrijheid van meningsuiting noodzakelijk.¹⁴

Omstandigheden van het geval

Of sprake is van opruiing hangt af van de omstandigheden van het geval. Daarbij kunnen in aanmerking worden genomen eerdere ervaringen en gewelddadige gebeurtenissen die grote maatschappelijke en politieke onrust hebben veroorzaakt en geleid tot angst bij gezagsdragers.¹⁵

Samenhang tussen uitingen

De combinatie van een aantal handelingen kan leiden tot opruiing. Zo oordeelde de rechtbank te Rotterdam in oktober 2013 in de 'Dior'-zaak dat een Syriëganger had opgeruid tot een terroristisch misdrijf, door het op openbare websites plaatsen van films over gewelddadige aanslagen en een tekst met als titel '*Jihad is fard al-ayn*' [Jihad is een individuele plicht] en het starten van een discussie over gewapende jihad.¹⁶

En zo oordeelde de rechtbank te Den Haag in december 2014 over verschillende films, foto's en documenten dat zij, mits openbaar gemaakt of verspreid, in samenhang leiden tot opruiing tot een terroristisch misdrijf. Het betrof hier:

- a. Artikelen over de verplichting van jihad voor moslims. Namelijk:
  - o Een artikel met de titel '*Jihad in Syrië is voor iedere moslim verplicht*'
  - o Een artikel met de titel '*Raad der Verdicten van Azhar Universiteit: Jihad in Syrië individueel verplicht*';
- b. Afbeeldingen waarop verdachte staat afgebeeld met een Kalasjnikov in zijn handen en andere afbeeldingen die gelieerd kunnen worden aan de jihadstrijd en/of terroristische groeperingen;
- c. Een poster of vlag die met name door terroristische organisaties wordt gebruikt
- d. Jihadistische YouTube-films en jihadistische documentaires
- e. Afbeeldingen van vlaggen van het Islamitisch Kalifaat (IS) en/of al-Qaida, althans vlaggen die gelieerd kunnen worden aan de jihadstrijd en/of terroristische organisaties.¹⁷

Overtuiging & verlangen opwekken

In december 2014 overwoog de rechtbank te Den Haag dat opruiing 'niet het dwingen is van iemand tot een feit, maar veeleer het opwekken van de gedachte aan enig feit, het trachten de mening te vestigen dat dit feit wenselijk of noodzakelijk is en het verlangen op te wekken om dat feit te bewerkstelligen. Zij is een zodanige voorstelling van de wenselijkheid of noodzakelijkheid als geschikt is om de overtuiging daarvan bij anderen op te wekken'. De rechtbank gaf daarbij aan dat opruiing de vorm van een verzoek of een aansporing kan aannemen, maar ook in een imperatieve vorm kan worden gegoten. Opruiing kon volgens de rechter ook liggen in het uiting geven aan hoge morele waardering voor een handeling.¹⁸

Verheerlijking & steunbetuiging

De rechtbank te Den Haag benadrukte in december 2012 in de Context-zaak dat het verheerlijken van de gewapende strijd of het betuigen van steun aan een terroristische organisatie op zich zelf niet valt onder de reikwijdte van artikel 131 en 132 Sr. Bijkomende omstandigheden kunnen dat anders maken. Een aantal van de toen ten laste gelegde uitingen betroffen het enkele gebruik of bezit van de zegelvlag of tawheedvlag

¹⁴ Rechtbank Noord Holland, 22 januari 2013

¹⁵ Rechtbank Amsterdam 22 februari 2007

¹⁶ Rechtbank Rotterdam, 23 oktober 2013a

¹⁷ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

¹⁸ Rechtbank Den Haag, 1 december 2014a

of een afbeelding daarvan, zonder bijkomende omstandigheden. In die gevallen kwam de rechtbank tot vrijspraak.¹⁹

Opruiing en verspreiding

Verspreiding van opruiende geschriften of afbeeldingen en opruiing liggen veelal in elkaars verlengde. Daar waar de rechtbank in de Context-zaak opruiing bewezen achtte, kwam zij in de meeste gevallen tevens tot bewezenverklaring van verspreiding.²⁰

Beoordelingskader voor opruiende en wervende content in 'Context-zaak'

In de 'Context-zaak', die op 10 december 2015 speelde voor de rechtbank te Den Haag, diende de rechter te beoordelen of tien verdachten zich hadden schuldig gemaakt aan o.m. ronselen en opruiing (grotendeels via internet). De rechter gaf in die zaak een 'beoordelingskader' aan de hand waarvan de ten laste gelegde, op internet geopenbaarde uitingen werden beoordeeld. Daarin werden navolgende omstandigheden en factoren in aanmerking genomen:

a) de inhoud van de uiting

De rechtbank beoordeelde uitingen in de eerste plaats op hun letterlijke inhoud. Daarbij werd opgemerkt dat het verheerlijken of vergoelijken van (terroristische) misdrijven of terroristische organisaties in Nederland op zichzelf niet strafbaar is. Ook het voeren van propaganda, in de zin van het geven van eenzijdige informatie om aanhangers te winnen voor een bepaalde zaak, valt in beginsel niet onder de reikwijdte van artikel 131 en 132 Sr.

b) de context waarin de uiting heeft plaatsgevonden

Aan uitingen van specifiek godsdienstige aard, zoals het verkondigen van het geloof of uitingen gedaan tijdens een religieuze bijeenkomst komt onder artikel 9 EVRM [Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst] een grote mate van bescherming toe.²¹ Uitingen in een andere context, bijvoorbeeld tijdens openbare demonstraties, worden – ook indien zij religieus zijn geïnspireerd – in beginsel beoordeeld onder artikel 10 EVRM.²²

Uitingen die worden gedaan in het kader van het maatschappelijk debat kunnen rekenen op een grotere mate van bescherming onder artikel 10 EVRM.²³ Staten hebben betrekkelijk weinig ruimte om strafrechtelijk op te treden tegen degenen die zich mengen in het politieke of maatschappelijk debat, zeker als het gaat om kritiek op de overheid of maatschappelijke misstanden. Het zal dan moeten gaan om uitingen die in een democratie van publiek belang zijn. Wanneer deelnemers aan het maatschappelijke debat stijlmiddelen gebruiken als overdrijving, provocatie, satire en het uitlokken van reacties om aldus aandacht te vragen of te trekken voor hun visie op een maatschappelijk discussiepunt komt hen daarin een ruime mate van vrijheid toe.

Media spelen in een democratie een essentiële rol.²⁴ Aan de inhoud van journalistieke uitingen, zoals feitelijke berichtgeving, interviews of nieuwsanalyses komt daarom onder artikel 10 EVRM een ruime mate van bescherming toe. Bij de beoordeling of deze uitingen de grens van de vrijheid van meningsuiting hebben overschreden, spelen de eisen van journalistieke verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid een grote rol.²⁵

¹⁹ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

²⁰ Rechtbank Den Haag, 10 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14365

²¹ Zie bijv. EHRM 14 december 1999, nr. 38178/97 (Serif t. Griekenland)

²² Zie bijv. EHRM 20 september 1994, nr. 13470/87 (Otto Preminger Instituut t. Oostenrijk)

²³ Zie bijv. EHRM 8 juli 1999 nr. 26682/95 (Sürek t. Turkije I)

²⁴ Zie bijv. EHRM 8 juli 1996, nr. 9815/82 (Lingens t. Oostenrijk)

²⁵ Zie bijv. EHRM 20 mei 1999, nr. 21980/93 (Bladet Tromsø t. Noorwegen)

c) de plaats of gelegenheid waar de uiting wordt gedaan

De rechtbank herkent de vluchtigheid van het berichtenverkeer op sociale media als Twitter en Facebook. Dit is echter geen vrijbrief om berichten met een opruiende inhoud op het internet te slingeren. Er is meestal sprake van korte berichten, vaak voorzien van een plaatje of een hyperlink. De berichten worden snel geconsumeerd, meestal na oppervlakkige lezing. Voor nuance of analyse is geen tijd of ruimte. Dit relativeert enerzijds de diepte van de indruk die het bericht achterlaat, anderzijds legt het ook een grote verantwoordelijkheid bij de verzender. Immers, de boodschap die het bericht bij eerste, oppervlakkige kennisname lijkt te verkondigen, is de boodschap die beklijft. Zeker wanneer in een kort tijdsbestek veelvuldig berichten met een bepaalde strekking worden verstuurd, heeft dit een versterkend effect op de boodschap die wordt uitgedragen.

In een aantal gevallen is de ten laste gelegde uiting een *retweet* van een bericht van een ander, al dan niet voorzien van commentaar van verdachte. De rechtbank onderschrijft dat op Twitter het uitgangspunt geldt: *retweet is not endorsement*. Dat brengt mee dat het retweeten van een bericht dat op zich als opruiend wordt beoordeeld in beginsel niet strafbaar is ingevolge artikel 131 Sr. Wel valt deze gedraging onder de reikwijdte van artikel 132 Sr. Dat is anders indien uit het commentaar van verdachte bij de retweet blijkt dat hij de inhoud onderschrijft, of wanneer het geretweete bericht past binnen een reeks van berichten van verdachte van dezelfde aard en/of strekking, binnen een bepaalde periode. Hetzelfde geldt ook voor het delen van een hyperlink.

d) de doelgroep waarop de uiting kennelijk was gericht

De rechtbank stelde telkens per gebruikt medium vast op welk publiek de uiting kennelijk was gericht.

e) de kennelijke bedoeling van de uiting

Niet nader toegelicht

Mogelijke categorieën van opruiende content in context van jihadgang

In de Context-zaak oordeelde de rechter dat een groot aantal berichten direct of indirect opruiend waren tot het deelnemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië. De rechtbank onderscheidde in de berichten die zij als opruiend beoordeelde de volgende categorieën:

- Berichten waarin direct wordt opgeroepen af te reizen naar Syrië en/of deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd.
  - Berichten waarin martelaren of de martelaarsdood wordt verheerlijkt. In deze berichten krijgt niet alleen de jihadstrijd een hoge morele waardering, maar wordt ook gesuggereerd dat het deelnemen aan die strijd een nastrevenswaardig doel is en dat het sterven in die strijd het hoogst haalbare is; en dus navolging verdient. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten over (Nederlandse) mujahidun (jihadstrijders). In deze berichten krijgt niet alleen de jihadstrijd een hoge morele waardering, maar wordt die waardering tevens uitgesproken voor deelnemers aan die strijd. Deze berichten wekken de suggestie dat deze deelnemers navolging verdienen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten over of met afbeeldingen van kinderen met wapens. Met deze berichten wordt geappelleerd aan de mannelijkheid van jongeren die reeds deelnemen aan de gewapende jihadstrijd. Deze berichten wekken de suggestie dat deze jongeren navolging verdienen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
  - Berichten met afbeeldingen van hartverscheurende taferelen. Deze berichten suggereren dat de kijker iets aan deze situatie moet gaan doen. In die zin bevatten deze berichten naar het oordeel van de rechtbank een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.
3. Berichten met afbeeldingen van de zegelvlag, in combinatie met wapens of strijdttaferelen. Deze berichten verheerlijken niet alleen de gewapende strijd, maar bevatten door de directe link met de actuele strijd in Syrië naar het oordeel van de rechtbank tevens een aansporing om deel te nemen aan de gewapende jihadstrijd in Syrië.